

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ, ЩО ЗАГРОЖУЮТЬ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

FUNCTIONING OF TERRITORIAL UNITS OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE IN CRISIS SITUATIONS THAT THREATEN NATIONAL SECURITY DURING MARTIAL LAW: REGULATORY AND LEGAL PRINCIPLES

Севрук В.Г., д.ю.н., доцент,
провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності,
Національна академія внутрішніх справ

У статті проаналізовано нормативно-правові засади функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану. Наголошено, що на сьогодні серед учених не існує єдиного підходу до поняття «правове регулювання», елементів і складових правового регулювання тощо. Відповідно, правові засади (основи) функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану – це сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що визначають державну політику, яка спрямована на чіткий механізм функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України. Функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України під час кризових ситуацій і воєнного стану полягає в дотриманні конституційних та базових законодавчих актів. Слід виокремити специфіку діяльності територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану: 1) особливий режим служби (посилене патрулювання; створення блокпостів; залучення додаткових сил для охорони громадського порядку); 2) встановлення комендантської години, а саме обмеження пересування осіб у визначені години; 3) застосування обмеження прав (обмеження свободи пересування та проведення обшуків та перевірок без стандартних процедур судового дозволу (у визначених законом випадках)). Окремо слід наголосити, що функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану передбачає тісну співпрацю (об'єднання зусиль) територіальних підрозділів НПУ України під час охорони об'єктів критичної інфраструктури, евакуації населення та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій з Військовими адміністраціями, Службою безпеки України, Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною службою з надзвичайних ситуацій, а також органами місцевого самоврядування. Територіальні підрозділи поліції під час воєнного стану працюють за особливими правилами, однак їхні дії мають залишатися в рамках закону, із чітким балансом між забезпеченням безпеки та повагою до прав людини.

Ключові слова: територіальні підрозділи, Національна поліція України, правове регулювання, воєнний стан, національна безпека, кризові ситуації, збройна агресія.

The article analyzes the regulatory and legal principles of the functioning of territorial units of the National Police of Ukraine in crisis situations that threaten national security during martial law. It is emphasized that today there is no unified approach among scientists to the concept of «legal regulation», elements and components of legal regulation, etc. Accordingly, the legal principles (foundations) of the functioning of territorial units of the National Police of Ukraine in crisis situations that threaten national security during martial law are a set of regulatory and legal acts of different legal force that determine state policy, which is aimed at a clear mechanism for the functioning of territorial units of the National Police of Ukraine. The functioning of territorial units of the National Police of Ukraine during crisis situations and martial law consists in compliance with constitutional and basic legislative acts. It is necessary to single out the specifics of the activities of territorial units of the National Police of Ukraine in crisis situations that threaten national security during martial law: 1) special service regime (enhanced patrolling; creation of checkpoints; involvement of additional forces to protect public order); 2) establishment of a curfew, namely, restriction of movement of persons during certain hours; 3) application of restrictions on rights (restriction of freedom of movement and conducting searches and inspections without standard procedures of judicial authorization (in cases specified by law)). It should be separately emphasized that the functioning of territorial units of the National Police of Ukraine in crisis situations that threaten national security during martial law provides for close cooperation (joining efforts) of territorial units of the National Police of Ukraine during the protection of critical infrastructure facilities, evacuation of the population and liquidation of the consequences of emergencies with the Military Administrations, the Security Service of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine, the National Guard of Ukraine, the State Emergency Service, as well as local self-government bodies. Territorial police units during martial law operate according to special rules, however, their actions must remain within the framework of the law, with a clear balance between ensuring security and respect for human rights.

Key words: territorial units, National Police of Ukraine, legal regulation, martial law, national security, crisis situations, armed aggression.

Постановка проблеми. На початку третього тисячоліття в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції перед Україною постає комплекс надзвичайно актуальних проблем протистояння сучасним викликам і загрозам, зокрема виявам організованої й професійної злочинності, на ефективність розв'язання яких впливають політична нестабільність, незавершеність економічних реформ, значна міграція і маргіналізація населення унаслідок тривалої збройної агресії та інші об'єктивні чинники [1, с. 8].

Повномасштабне вторгнення країни-агресора на територію країни змусило сили захисту та оборони швидко реагувати на зміну оперативної обстановки в країні залучаючи всі наявні сили, засоби й резерви. Як наслідок, введений воєнний стан вимагає від правоохоронців здійснення розширених повноважень, компетенцій та обов'язків, які б закріплювались на законодавчому рівні [2, с. 4].

Відповідно з 24 лютого 2022 року до нормативно-правових актів, які регулюють діяльність НПУ, внесено значну кількість змін, що регулюють функціонування цього правоохоронного органу та його компетенції в період дії воєнного стану у країні. Вказані новації у законодавстві передбачають, що під час дії воєнного стану Національна поліція України діє згідно з призначенням та специфікою цього органу і з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [3]. Разом з цим введення воєнного стану в Україні є лише правовою підставою для можливості запровадження посиленних, але виключно законних заходів безпеки. Це не означає автоматичного скасування або ігнорування передбачених законом процедур. Навпаки, усі дії органів державної влади, зокрема правоохоронних органів, повинні

здійснюватися в межах чинного законодавства та з дотриманням основоположних прав і свобод людини, обмеження яких можливе лише у спосіб, визначений Конституцією та законами України [4; 2, с. 15], що зумовило теми обумовлений її особливою значущістю в умовах сучасної безпекової ситуації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове підґрунтя дослідження сформоване на основі здобутків вчених у різних напрямках юридичної науки, зокрема: Є.В. Бардін, А.Т. Комзюк, О.Г. Комісаров, В.Л. Костюк, В.В. Литвин, В.В. Мозоль, А.А. Нікітін, С.О. Павленко, В.В. Половніков, С.А. Савенко, В.Г. Севрук, Р.А. Сербин, А.В. Терент'єва, С.І. Халимон, О.Л. Хитра, А.О. Шаповалова, О.О. Юхно тощо.

Метою статті правовий аналіз функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану: нормативно-правові засади. Для реалізації мети передбачається вирішення таких наукових завдань: здійснити аналіз «правові засади», «правові основи», «правове регулювання», «нормативно-правове регулювання», «нормативно-правове забезпечення», «правові норми»; проаналізувати нормативно-правові засади функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Як підкреслюється у наукових джерелах, одним із ключових шляхів удосконалення будь-якої сфери діяльності є чітке правове регулювання, виявлення існуючих недоліків та їхнє усунення [5; 6, с. 313; 7].

Отже, досліджуючи правові засади функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану, необхідно відзначити, що на сьогодні серед учених не існує єдиного підходу до поняття «правове регулювання», елементів і складових правового регулювання. Відповідно, розглянемо декілька наукових позицій з цього приводу. Наразі зустрічаються такі словосполучення, як «правові засади», «правові основи», «правове регулювання», «нормативно-правове регулювання», «нормативно-правове забезпечення», «правові норми» тощо.

С. А. Савенко наголошує, що у теорії права правове регулювання розуміється як вплив на суспільні відносини, який може мати функціональний, управлінський характер тощо. Такий підхід цілком характерний і для правового регулювання негласних слідчих (розшукових) дій, що підтверджується позицією значної кількості науковців [8; 1; 9].

На думку А.Т. Комзюка, правове регулювання – це специфічний вплив, який здійснюється правом як особливим інституційним регулятором. При цьому правове регулювання має цілеспрямований, організаційний, результативний характер і здійснюється за допомогою цілісної системи засобів, що реально виражають саму матерію права як нормативного інституту утворення – регулятора [10; 1; 9].

О.О. Юхно зазначає, що правове регулювання будь-яких відносин, зокрема і тих, що складаються у сфері запобігання й боротьби зі злочинністю, є найбільш ефективним способом організації та управління ними. Воно здійснюється за допомогою законодавчих та інших правових актів держави, в яких містяться вимоги до поведінки учасників таких відносин. Залежно від правосуб'єктності державних органів, що приймають нормативно-правові акти, вони мають різну юридичну силу і межі їх дії [11; 1; 12].

Утім можна стверджувати, що правові засади (основи) функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану – це сукупність нормативно-правових актів різної юридичної

сили, що визначають державну політику, яка спрямована на чіткий механізм функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України.

Національна безпека поняття широкого спектру значення, оскільки включає в себе різні напрямки безпеки держави, серед яких вважаємо за потрібне виділити наступні: воєнна безпека (захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності держави); міжнародна безпека (наявність мирних міжнародних відносин, відсутність зовнішніх загроз на розвиток людства); економічна безпека (захист економічних правовідносин, забезпечення належних умов життєдіяльності громадян); інформаційна безпека (захист інформаційного простору, підтримка інформаційними засобами стабільності держави у всіх напрямках її діяльності); кібербезпека (посилення національної системи кібербезпеки та вжиття заходів щодо протидії кіберзагрозам у сучасному безпековому середовищі) [13].

Отже, належне забезпечення Національної безпеки України – є одним із пріоритетних завдань поставлених перед керівництвом держави та народом України, з метою демократизації та захисту прав та свобод громадян. Реалізація цих завдань покладена на сектор безпеки і оборони країни, який представляє собою систему органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів тощо. Одним із суб'єктів сектору безпеки і оборони є Національна поліція України, на яку покладені правоохоронні функції, відповідно завданням передбаченим ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» [14; 13]. Але забезпечення та реалізація функцій не можлива без відповідного нормативного забезпечення діяльності Національної поліції, яке повинно відповідати всім реаліям та викликам, які виникають перед українським суспільством [15, с. 222]. Особливо гостро це питання стає в умовах воєнного стану.

Отже, нормативно-правова основа функціонування системи національної безпеки України та її підсистем побудована на підставі Конституції України, законів України «Про основи національної безпеки України», «Про оборону України», «Про правовий режим воєнного стану», «Про правовий режим над звичайного стану», «Про демократичний і цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» затверджена Указом Президента України відповідно до положень Закону України, «Про основи національної безпеки України» «Стратегія національної безпеки 2015 року, інших законів і нормативно-правових актів, а також на підставі визнаних Україною договорів та угод [16].

Загалом на час дії воєнного стану було прийнято три закони України, які стосувалися зокрема НПУ:

– Закон України «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану» [17], діє тимчасово, на період введення в Україні воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії РФ та/або інших держав проти України та 60 днів після цього [18; 2, с. 15].

– Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [17] визначає правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (збройний конфлікт, воєнні дії, тимчасова окупація частини території України, надзвичайні ситуації природного чи техногенного характеру), та забезпечує правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям правового статусу осіб,

зниклих безвісти за особливих обставин, з обліком, розшуком та соціальним захистом таких осіб і членів їхніх сімей [19; 2, с. 15].

– Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» визначає порядок присвоєння чергового та дострокового чергового спеціального звання [20; 2, с. 16].

Також щодо умов мирного часу нами відмічено ймовірний зв'язок кризи або кризового стану отримувача соціальної послуги з певними обставинами, які, з одного боку можуть бути наслідком відсутності контролю поведінки цієї особи з боку держави, а з іншого – наслідком надзвичайної ситуації чи небезпечної події, та, відповідно, бути «прив'язані» до форм та методів здійснення цивільного захисту такої особи, захисту території її життєдіяльності, її майна тощо [21].

Безумовно, такі відносини не можуть бути віднесені до заходів відсічі збройної агресії або інших ситуацій воєнного часу, однак стають знову актуальними із «поверненням» до забезпечення воєнної безпеки у повоєнний період. Теж саме стосується й змісту [21] ст. 4 Кодексу цивільного захисту України щодо його дій у мирний час та в особливий період [22]. Таким чином будь-яка «криза відновлювального періоду», яка, за сукупністю кваліфікованих за фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом) небезпечних чинників, є перевищенням нормативних показників [21]. таких чинників та створює загрозу життю та/або здоров'ю людини, насамперед, має позначатися як надзвичайна ситуація, а її «вирішення» покладатися на Єдину державну систему цивільного захисту тільки за умов віднесення повоєнного періоду до категорії «особливий період» [23].

Звернення до Кримінального кодексу України дає підстави констатувати, що з 24 лютого 2022 року до нього також було внесено ряд змін. Внесення змін до законодавства про кримінальну відповідальність пояснюється тим, що одним з важливих завдань є визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння в умовах дії режиму воєнного стану, а саме зазначення в кримінальному законодавстві положення стосовно того, що не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), вчинене в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту та спрямоване на відсіч та стримування (нейтралізацію) збройної агресії Російської Федерації або агресії іншої країни, якщо це заподіяло шкоду життю та здоров'ю тієї особи, хто посягає, а також заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам фізичних або юридичних осіб або держави Україна, при відсутності ознак катування та порушення правил ведення війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [24; 25; 2, с. 16].

Законодавцем визначено поняття «кризова ситуація» як крайнє загострення протиріч, гостра дестабілізація становища в будь-якій сфері діяльності, регіоні, країні [26], кризові ситуації класифіковано на три групи за рівнями: «раннього попередження», «попередження» та «надзвичайної ситуації» [27]. Введення в законодавство категорії «кризова ситуація» викликало поміж науковців дебати щодо співвідношення її змісту з більш традиційною – «надзвичайна ситуація». Наразі науковці вживають обидва поняття і як синоніми, і як причину та наслідок [28]. Чимало термінологічної невизначеності додає широке вживання в спеціальній літературі термінів «особливі умови діяльності Національної поліції України», «надзвичайні обставини й особливі умови», «надзвичайні обставини», «надзвичайні обставини й локальна надзвичайна ситуація», «критичні обставини», «надзвичайна подія», «виняткове положення», «складні умови», «екстремальна ситуація», «ризиконебезпечна ситуація» тощо [29].

При цьому також слід згадати, що з метою надання характеристики кризовим ситуаціям, що загрожують

національній безпеці та фактично охоплюються першою та третьою із зазначених груп нами констатувалася наявність певного категоріального апарату [21]: 1) визначення понять «криза», «кризове явище», «кризовий стан», «кризова ситуація»; 2) класифікація криз, у т.ч. із виділенням тих, що загрожують національній безпеці; 3) моделювання розвитку криз у різних сферах суспільного життя чи галузях господарства; 4) налагодження кризових комунікацій та прийняття рішень у кризових умовах; 5) вироблення державної політики та стратегії кризового реагування; 6) напрацювання способів попередження криз у різних сферах та суспільстві в цілому [21, с. 106; 23].

Підсумовуючи вище викладене, слід наголосити, що реалізація сучасної концепції національної безпеки України [30; 31] значною мірою залежить від комплексного використання багатьох чинників, зокрема економічних, політичних, науково-технічних, соціальних, духовних, військових та правових. Відповідно, система забезпечення національної безпеки України відновлювального періоду повинна отримати вигляд організованої державою сукупності суб'єктів забезпечення національної безпеки об'єднаних єдиними та/або спільними цілями й завданнями щодо захисту національних інтересів, а також їх узгодженої та/або спільної діяльності у межах законодавства України [21]. За позицією законодавця відносини за участі таких суб'єктів отримують характеристику цивільно-військових відносин та охоплюють політичні, фінансово-економічні, соціальні та інші процеси у сфері національної безпеки і оборони з перетворенням військових адміністрацій на військово-цивільні адміністрації [23].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз нормативних засад забезпечення національної безпеки Національною поліцією щодо функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану на всій території України виявив, що нормативно-правова база носить розрізнений характер, що свідчить про недостатню її структурованість та системність. Причинами цього є перш за все розміщення норм права в різних галузях, що вказує на широке охоплення та глибинність питань, пов'язаних з національною безпекою України [15].

Отже, функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України під час кризових ситуацій і воєнного стану полягає в дотриманні конституційних та базових законодавчих актів. Слід виокремити специфіку діяльності територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану: 1) особливий режим служби (посилена патрулювання; створення блокпостів; залучення додаткових сил для охорони громадського порядку); 2) встановлення комендантської години, а саме обмеження пересування осіб у визначені години; 3) застосування обмеження прав (обмеження свободи пересування та проведення обшуків та перевірок без стандартних процедур судового дозволу (у визначених законом випадках). Окремо слід наголосити, що функціонування територіальних підрозділів Національної поліції України в умовах кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці під час воєнного стану передбачає тісну співпрацю (об'єднання зусиль) територіальних підрозділів НП України під час охорони об'єктів критичної інфраструктури, евакуації населення та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій з Військовими адміністраціями, Службою безпеки України, Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною службою з надзвичайних ситуацій, а також органами місцевого самоврядування. Територіальні підрозділи поліції під час воєнного стану працюють за особливими правилами, однак їхні дії мають залишатися в рамках закону, із чітким балансом між забезпеченням безпеки та повагою до прав людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Севрук В.Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
2. Організація діяльності підрозділів Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану: метод. рек. / В. Л. Костюк, В. В. Литвин, В. В. Мозоль, А. О. Шаповалова, Р. А. Сербин. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023. 52 с.
3. Романюк В. В. Нормативні засади діяльності національної поліції України в умовах правового режиму воєнного стану. Національна безпека України в умовах воєнного стану: виклики та реалії сьогодення: Міжкафедральний круглий стіл. (18 жовтня 2023 року Кам'янець-Подільський) URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f95c6cc0-ee67-48e7-a2a6-199161593e8b/content>.
4. Національна поліція України в умовах воєнного стану. Настільна книга поліцейського. / Під заг. ред. Копотуна І. М. Київ. ВД «Професіонал», 2022. С. 3.
5. Половников В. В., Халимон С. І. Проблеми правового регулювання оперативно-розшукової діяльності: пошук шляхів вирішення. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2017. Вип. 3. (Серія «Юридичні науки»). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadrscum_2017_3_4.
6. Павленко С.О. Основи оперативно-розшукової тактики: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 624 с.
7. Сербин Р. А., Севрук В.Г., Павленко С.О. Окремі напрями удосконалення нормативно-правових засад щодо запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією у Збройних Силах України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С.585-587. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/133>.
8. Савенко С. А. Оперативно-розшукове забезпечення судового провадження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2014. 219 с.
9. Сербин Р. А. Окремі підходи до поняття адміністративно-правове регулювання. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/cf0b97c4-1a5b-4c3e-8554-093251425273/content>.
10. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу у правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. О. М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. С. 47.
11. Юхно О. О. Правове регулювання діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 1. С. 21–25.
12. Аналітичний огляд наукових статей з проблем протидії злочинності № 2. URL: <https://studfile.net/preview/5129942/page:2/>.
13. Нікітін А.А. Зарубіжний досвід правоохоронної діяльності у протидії загрозам національній безпеці. *Legal Novels*. 2024. № 22. С. 215–221. URL: <https://doi.org/10.32782/In.2024.22.29>.
14. Закон України «Про Національну поліцію України»: від 02.07.2015. *Відомості Верховної Ради* (ВВР), 2015, № 40-41, ст.379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
15. Нікітін А. А. Нормативні засади забезпечення національної безпеки Національною поліцією України в умовах проведення антитерористичної операції/операції Об'єднаних сил. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 3. С. 221-226. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.3.35>.
16. Ященко О. А., Тютюнник В. В., Тютюнник О.О. Особливості реалізації державної політики щодо функціонування мережі ситуаційних центрів в умовах уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2024 р.) ; у 2-х ч. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. Ч. II. С. 420-423.
17. Національна поліція в умовах воєнного стану: зміни в законодавстві. URL: <https://law-in-war.org/nacjonalna-policiya-v-umovah-voennogo-stanu-zminy-v-zakonodavstvi/>.
18. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2123-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.
19. Про внесення змін до Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти» та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із набуттям статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2191-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2191-20#Text>.
20. Про внесення змін до деяких законів України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2151-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2151-20#Text>.
21. Комісаров О.Г., Хитра О.Л. Концептуальні підходи до використання категорії «кризові ситуації, що загрожують національній безпеці України». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2017. № 3. С. 104–111.
22. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
23. Комісаров О.Г., Бардін Є.В. «Кризові ситуації відновлювального періоду» як засіб правового регулювання переходу від воєнного часу до забезпечення воєнної безпеки у повоєнний період. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024, Серія ПРА-ВО. Випуск 83: частина 3. с. 365-371.
24. Кримінальний кодекс України (Стаття 43-1. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України). URL: https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_statyya_43_1/.
25. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо визначення обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння та забезпечують бойовий імунітет в умовах дії воєнного стану. Закон України від 24 берез. 2022 р. № 2124-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2124-20#Text>.
26. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-vr#Text>.
27. Про затвердження Національного плану дій: наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 02.11.2015 № 687. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1458-15/ed20151102/paran48#n48>.
28. Терент'єва А. В. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=881>.
29. Буланов Ю. Нормативно-правові засади введення посиленого варіанту службової діяльності в підрозділах Національної поліції. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2024. Спец. випуск № 1 (132). С.237-243.
30. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 17.09.2021 № 473/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n17>.
31. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020?find=1&text=%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD#w1_1.